

ISSN 2587- 2001 e-ISSN 2618-6187

ANASAY

3 Aylık Ulusal Hakemli - Süreli Dergi -Yıl:5 – Sayı:17 - Ağustos 2021

koynunda büyüdük

ÇOCUK HASTANELERİNDE KİTAPLARIN KULLANIMI

USE OF BOOKS IN CHILDREN'S HOSPITALS

DOI: 10.33404/anasay.964823

Çalışma Türü: Derleme Makalesi / Review Paper¹

Ayten DOĞAN KESKİN*

ÖZ

Kitaplar insanların hayatında doğumdan itibaren yer almaktadır. Kitaplar okulda, evde, hastanede, yolculukta, parkta istenilen her yerde okunabilmektedir. Kitaplar sadece sağlıklıyken değil hastayken de kullanılabilir. Dünya Sağlık Örgütüne göre sağlık “yalnızca hastalık ve sakatlığın olmaması değil; fiziksel, ruhsal ve sosyal yönden tam bir iyilik hali” olarak tanımlanmaktadır. Tam bir iyilik halinin sağlanabilmesi için de kişinin temel gereksinimlerine ek olarak bilişsel, sosyal, kültürel gereksinimlerinin de karşılanması gerekmektedir. Bu gereksinim, çocuk hastanelerinde kitaplar aracılığıyla sağlanabilmektedir. Çocuk hastanelerindeki çocukların kullanacağı kitapların titizlikle seçilmiş olması, gelişimsel açıdan çocuğa uygunluğunun kontrol edilmesi, kitapların kullanım alanlarının ve amacının belirlenmesi gibi değişkenler hastane orta-

---

1- Makale Geliş Tarihi:07. 07. 2021 Makale Kabul Tarihi: 15.08. 2021

* Dr. Öğr. Üyesi, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Gülhane Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü, Ankara, Türkiye, ayten.dogankeskin@sbu.edu.tr, **ORCID ID** <https://orcid.org/0000-0002-1163-4856>

mındaki çocuğun yüksek yararı için oldukça önemlidir. Bu nedenle derlemede, çocuk hastanelerinde kitapların kullanımlarının incelenmesi amaçlanmıştır. Çocuk hastanelerinde kitaplar; bibliyoterapi amacıyla, hastaneye hazırlayıcı eğitimde, yatakbaşı destek çalışmalarında, hastane sınıfında ve oyun odalarında kullanılabilir.

Anahtar Kelimeler: Bibliyoterapi, Yatakbaşı Destek, Hastane Sınıfı, Oyun Odası, Çocuk Kitapları.

ABSTRACT

Books are involved in people's lives from birth. The books can be read anywhere, such as at school, at home, in the hospital, on the trip or in the park. Books can be used not only when healthy, but also when sick. According to the World Health Organization, health is defined as "not only the absence of illness and disability, but also a complete state of physical, psychological and social well-being." In order to achieve a full state of well-being; cognitive, social, and cultural needs of a person must be met, as well as their basic needs. This need can be achieved through books in children's hospitals. Variables such as carefully selection of the books that children in children's hospitals will use, checking their developmental suitability for the child, determining the areas and purpose of using books are very important for the high benefit of the child in the hospital environment. Therefore, in this review aimed to examine the use of books in children's hospitals. Books in children's hospitals can be used in bibliotherapy purposes, hospital preparation education, bedside support studies, hospital classroom and in playrooms.

Keywords: bibliotherapy, bedside support, hospital classroom, playroom, children's books.

Giriş

Kitaplar insanların hayatında doğumdan itibaren yer almaktadır. Bazı insanların hayatından kitaplar hiçbir zaman çıkmazken bazılarının hayatında çok az bulunmaktadır. Kitaplar; her koşulda, her anda, her yerde insanlarla birlikte olabilmektedir. Kitaplar okulda, evde, hastanede, yolculukta, parkta vb. istenilen her yerde okunabilmektedir. Ulaşımı, taşıma kolaylığı, zengin içeriği, kişiyi sürüklemesi, düşündürmesi, beslemesi, eğlendirmesi, bilgilendirmesi ve kişinin keyifli vakit geçirmesini sağlaması gibi pek çok nedenden dolayı kitaplar insanlara birçok açıdan destek olabilmektedir. Bu destek sadece sağlık durumunda değil, bireyin hastalığında da sağlanabilmektedir.

Dünya Sağlık Örgütüne (1948) göre sağlık “yalnızca hastalık ve sakatlığın olmaması değil; fiziksel, ruhsal ve sosyal yönden tam bir iyilik hali” olarak tanımlanmaktadır. Tam bir iyilik halinin sağlanabilmesi için de kişinin temel gereksinimleri dışında bilişsel, sosyal, kültürel gereksinimlerinin de karşılanması gerekmektedir. Hastalık durumunda ve hastane ortamında bunun sağlanabilmesi için de sağlık bakımı kadar bu bakıma yardımcı diğer destek mekanizmalarına gereksinim vardır. Bunlardan biri hastane kütüphaneleridir. Hastane kütüphanesi terimi farklı ülkelerde farklı şekillerde kullanılmaktadır. Bazı ülkelerde sağlık bilimlerine, sağlık personeline ait kütüphane; diğer bazı ülkelerde ise hastaların boş zamanlarını geçirmeleri için materyal sunan kütüphane anlamlarında kullanılmaktadır (Demir, 2000, s.3-4).

Türkiye’de 2020 yılında milli kütüphane, üniversite kütüphanesi ve örgün ve yaygın eğitim kurum kütüphanesi olmak üzere toplam 33.000.978 kütüphane bulunmaktadır (Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK], 2021). Milli kütüphane, üniversite kütüphaneleri, eğitim kurumu kütüphaneleri dışında; halk kütüphaneleri, özel konulu kütüphaneler, okul kütüphaneleri, çocuk kütüphaneleri, sosyal hizmet niteliği olan kütüphaneler (Özerdim, 1967, s. 20-24) ve bebek kütüphaneleri bulunmaktadır. Sosyal hizmet niteliği taşıyan kütüphaneler özel gereksinimi olan bireylere, mahkûmlara, hastalara vb. olmak üzere farklı gruplara hizmet verebilmektedir. Bu gruplardan biri olan hastalar için hastane kütüphaneleri bulunmaktadır. Hastalara verilen kütüphane hizmetinin amaçları (Köksal, 1979a, s.45-46):

- “Hastalığın hasta üzerinde yarattığı psikolojik baskıyı azaltmak ve yok etmeye çalışmak.
- Hastaya toplumun bir parçası olduğunu kanıtlamak ve toplumdaki yerine dönmesine yardımcı olmak.
- Doğru kitap seçimi yaparak hastanın okuma zevkini arttırmak, eğlence ve kültürel gereksinimlerini yanıtlamak.
- Okuma dışındaki kütüphane etkinliklerine yer vermek.
- Hastanın boş zamanlarını değerlendirmesini sağlamak.” olarak sıralanmıştır.

Yurt dışında hastane kütüphaneleri ve bu kütüphanelerde sunulan hizmetle hastane ve sağlık personelinin etkinliğini artırmak, hasta bakımını en uygun şekilde ele almak, hasta sonuçlarını iyileştirmek ve hastaneden hasta ve aile

memnuniyetini artırmak için çeşitli yollarla doğru zamanda, doğru bilgiyi sağlayarak hastanede kritik öneme sahip birçok rolü yerine getirir (Holst et al., 2009, p.287). Ülkemizin farklı illerindeki birçok hastanede, kütüphaneler kurulmuş ve kurulmaktadır. Bazı illerde gezici kütüphaneler de hizmet vermektedir. Hastane kütüphaneleri sadece sağlık personeli, hastane çalışanları ve erişkin hastalar için değil, çocuk hastalar için de hizmet vermektedir (Şekil 1).

Şekil 1. Türkiye’de hastane kütüphaneleri

Kaynaklar:(<https://www.cnnturk.com/yerelehaberler/hakkari/yuksekoa/yuksekoa-devlet-hastanesinde-cocuklar-icin-kutuphane-1466321>, <http://www.malatyaguncel.com/dude-kanser-tedavisi-goren-cocuklar-icin-kutuphane-ve-oyun-alani-olusturuldu366927h.htm><https://iyiuygulamaorneklere.saglik.gov.tr/TR,62446/hastane-kutuphanesi.html>)

Çocuklara hastanede sunulan bakımın, sağlık hizmetinin erişkinlere sunulana benzer ve bundan farklı yönleri vardır. Çocukların gelişimsel özelliklerinden dolayı hastane ve hastalıkla ilgili deneyimleri, algıları ve olayları yorumlamaları farklılık göstermektedir. Dolayısıyla çocukların kütüphaneden ve kitaplardan yararlanması sırasında çocuğa görelilik ilkesi dikkate alınmalı ve

çocuk aile, çevre, geçmiş hastalık ve hastane deneyimleri açısından bütüncül bir şekilde ele alınarak çocuğa yaklaşılmalıdır. Hastalık durumunda ve hastane ortamında kitapların sağaltım amacıyla kullanılabilmesinin çocuğa sağladığı birçok yarar vardır. Bunlar; bireyin hastalıktan uzaklaşmasını ve keyifli vakit geçirmesini sağlaması, kaygı ve korkusunu azaltması, hastaneye uyumunu artırması gibi pek çok destek çocuklara sunulabilmektedir. Hastanelerde bulunan kütüphanelere, çeşitli kurum ve kuruluşlar aracılığıyla kitaplar bağışlanmakta veya hediye edilebilmektedir. Ancak çocuk hastanelerindeki çocukların kullanacağı kitapların titizlikle seçilmiş olması, gelişimsel açıdan çocuğa uygunluğunun kontrol edilmesi, kitapların kullanım alanlarının ve amacının belirlenmesi gibi değişkenler hastane ortamındaki çocuğun yüksek yararı için oldukça önemlidir. Bu nedenle derlemede, çocuk hastanelerinde kitapların kullanım alanlarının ve amaçlarının incelenmesi amaçlanmıştır. Ayrıca çocukla çalışan sağlık personelinin hastanede kitapları nasıl kullanabileceğine ve nelere dikkat etmesi gerektiğine ilişkin bilgilere de yer verilmesi amaçlanmıştır.

1. Çocuk Hastanelerinde Kitapların Kullanımı

Çocuk hastanelerinde kitaplar çok farklı alanlarda kullanılmakta ve farklı amaçlara hizmet edebilmektedir. Çocuk hastanelerinde çocuk hastalar için kitaplar kullanılabilmesi gibi çocukların aileleri için de kullanılabilir. Çocuk hastanelerinde kitapların kullanım alanları ve amaçları ele alındığında; kitaplar bibliyoterapi amacıyla, hastaneye hazırlayıcı eğitimde, yatakbaşı destek çalışmalarında, hastane sınıfında ve oyun odasında kullanılabilir.

1.1. Bibliyoterapi

Bibliyoterapi, biblio=kitap ve therapeo=tedavi, iyileşme kelimelerinin birleşiminden oluşmakta, kitapla tedavi anlamına gelmektedir (Altay, 1969, s.241; Akgün ve Benli, 2019, s.101). Philpot'un tanımına göre bibliyoterapi, doğru kişi ile doğru kitabı, doğru zamanda buluşturarak kişinin rahatlamasını sağlamak anlamına gelmektedir (Aktaran Öner, 2007, s.136). Bibliyoterapi, bibliyo-psikoloji (bibliopsychology), bibliyo-danışmanlık (bibliocounseling), bibliyo-eğitim (biblioeducation) ve edebiyat terapisi (literatherapy) isimleriyle de kullanılmaktadır. Bibliyoterapide bireyin kişisel gelişimine yardımcı olmak, bir sorunla başa çıkmasını sağlamak, bilmediği bir konu hakkında bireye bilgi vermek, model olmak, beceri öğretmek, problem çözme sürecinde yardımcı olmak gibi amaçlarla; kurgu olan veya olmayan edebi eserler, romanlar, bölüm kitapları, kendi kendine yardım kitapları, şiirler, şarkı sözleri ve diğer basılı

materyaller kullanılabilir (Camp, 2015, p.11).

Kitapların insanlar üzerinde iyileştirici bir gücü bulunmakta ve onlara yardımcı olabilmektedir. Bibliyoterapi, günlük bir sorunun çözümü için de karmaşık bir sorunun çözümü için de kullanılabilir (Öner, 2007, s.136). Alanda ilgili uzmanlar tarafından seçilen kitaplar, kişiye doğru zamanda ulaştırılarak kişinin yaşadığı soruna benzer sorunu kitapta bulması, kitabın kahramanı ile özdeşim kurması, yalnız olmadığını hissetmesi sağlanarak, sorunun çözülmesine veya kişinin iyileşmesine destek olabilmektedir.

Bibliyoterapi, gelişim amaçlı kullanılan gelişimsel bibliyoterapi ve klinik amaçlı kullanılan klinik bibliyoterapi olmak üzere ikiye ayrılmaktadır (URL 1). Klinik bibliyoterapi, terapistin tıbbi veya profesyonel bakım gerektiren ciddi sorunlar yaşayan bireylerin tedavisinde kullanılan klinik bir tedavidir. Gelişimsel bibliyoterapi ise klinik bir tedavi değildir. Gelişimsel bibliyoterapi tedavi amacıyla değil, çocukların gelişimsel gereksinimleriyle başa çıkmak için kullanılır, çocuğun yaşadığı gelişimsel güçlüğü problem haline gelmesi engellenir. Bu yaklaşımda sıklıkla kullanılan çocuk edebiyatı; çocuk ve ergenlerin duygularını tartışma, öz-farkındalık kazanma, kendini anlamaya yardımcı olma amacıyla kullanılmaktadır (Camp, 2015, p.25). Klinik bibliyoterapi sadece uzmanlar tarafından kullanılırken; gelişimsel bibliyoterapi sadece uzmanlar tarafından değil, aileler tarafından da kullanılan bir yaklaşımdır (Suvilehto, Kerry-Moran and Aerila, 2019, p.301). Ancak bibliyoterapi sadece kitap okumak demek değildir, güçlük yaşanan sürecin takibini yapmak, bibliyoterapi sürecinde bireyin sorunları veya endişeleri hakkında konuşmak da gerekmektedir. Ayrıca bibliyoterapi için kitap seçiminde çocuk edebiyatındaki tema, konu ve içerik kavramları ile çocuk gerçekliği, çocuğa görelilik ve çocuk bakışı kavramlarını bilmek (Şirin, 2016 s.33), çocuğu tanımak ve çocuğun gereksinimlerini çok iyi belirlemek (Karagül, 2018, s.49) ve çocuğun gelişimini bilmek oldukça önemlidir.

Çocuklar için bibliyoterapi, çocukların zorlu durumlarla baş edebilmesini sağlayarak çocukları ve kitapları bir araya getirmek için çocuk edebiyatı ile çocuk gelişimi anlayışının birleştirilmesidir (Fassler, 1978 Akt: Camp, 2015, p.10-11). Kitaplar, çocukların sorunlarla başa çıkmasına ve güçlüklerin üstesinden gelmesine yardımcı olabilmektedir. Çocuklar, kendileri ile kitap kahramanı arasında bağlantı kurup, başka insanların da bu sorunlarla karşılaştığını görebilirler. Çocukların yaşadığı kaygı ile ilgili konularda konuşmasını desteklemek ve iletişimi başlatmak için de kullanılabilir (Suvilehto et al., 2019, p.299).

Bibliyoterapi, çocukların tedavilerine yardımcı olabilmektedir (Caldin, 2009, Akt: Akgün ve Benli, 2019, s.102). Hastane ortamında olan çocuklar bilinmezlik, korku, terk edilme, geçmişteki olumsuz deneyimlerin hatırlanması, ağrı, acı vb. deneyim ve duyguları yaşayabilirler. Kitaplar bu süreçte çocuklara, bilmediği bir konu hakkında bilgi sahibi olmasını (çocuğa yapılacak müdahalenin ne olduğu), yol göstermesini (müdahalenin nasıl yapılacağı) ve yalnız olmadığını (başka çocuklara da bu müdahalenin yapıldığı) hissetmesini sağlayabilir. Bibliyoterapinin başarılı olabilmesi için insanın gelişiminin, çocukların gelişimsel özelliklerinin ve bibliyoterapinin kullanım stratejilerinin bilinmesi gerekmektedir. Çocuk hastanelerinde bu konuda uzman olan sağlık personeli, örgün lisans mezunu çocuk gelişimcilerdir ve bu çalışmaları yürütebilmektedirler.

1.2. Hastaneye Hazırlayıcı Eğitim

Hastane, bir çocuk için yabancı bir ortamdır. Yabancı bu ortam ve bu ortamda yapılabilecek işlemler çocuğun kaygı ve korku yaşamasına yol açabilir. Bu nedenle çocuğun bu ortama hazırlanması gerekmektedir. Bebek, çocuk ve ergenlerin hastaneye hazırlanmasında hem ailelerin hem de sağlık personelinin yapabileceği bir dizi hazırlık süreci bulunmaktadır. Çocukların hastaneye hazırlanmasında çeşitli materyaller kullanılmaktadır. Bunlar; kitaplar, kartlar, kutu oyunları, film gösterimleri, bilgisayar, internet, televizyon, broşür, afiş, poster, kitapçıklar, müzik, dramatizasyon, resim çizme, sanat çalışmaları (Baykoç, 2006, s.100) ve internet tabanlı hazırlanmış animasyon videolarıdır (McGlashan et al., 2018, p.7). Bunlar dışında hastaneye hazırlayıcı eğitim kapsamında hastaneye geziler yapılmakta, davetli ziyaretçiler çağırılabilmekte ve hastanede oturumlar düzenlenebilmektedir (Baykoç, 2006, s. 115-117).

Hastaneler, hastanede yapılacak müdahaleler, evden ayrılıp hastanede kalma, hastane yaşantısı çocukların korku ve endişe duymasına neden olabilecek kadar kafa karıştırıcı olabilmektedir. Çocukları hastane yaşantısına hazırlamak için hastanelerde çocuk gelişimciler aktif rol alırken ev ortamında ailelerin de yapabilecekleri hazırlık, çocukların kaygı ve korkularını azaltmaya yardımcı olabilir. Bu süreçte yapılabilecekler yaş gruplarına göre farklılık göstermektedir.

Hastaneye hazırlayıcı eğitim kapsamında yapılacakları bebeklik, yeni yürümeye başlayan çocuklar, okul öncesi dönem, okul dönemi ve ergenlik dönemi olmak üzere ayırmak mümkündür (URL 2, 3, 4, 5, 6):

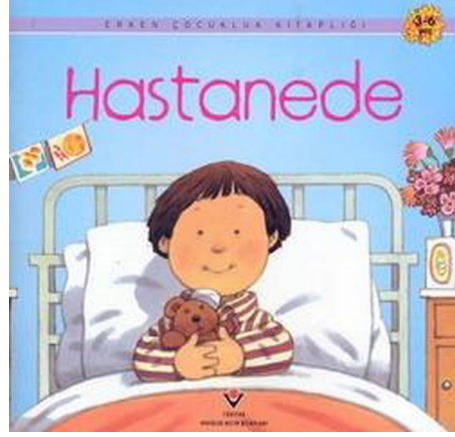
Bebeklik dönemindeki çocuğu hastane yaşantısına hazırlamak için önce-

likle ebeveynlerin kendilerini hazırlaması gerekmektedir. Ebeveynler rahat olursa çocukları da daha rahat olacaktır. Hastanede ebeveynler -çocuğun sağlık durumu mümkünse- çocuğun bakımı, beslenmesi ile ilgili işlemleri yürütebilir, onunla sık sık konuşup şarkı söyleyebilir, oyun oynayabilir, yaşına uygun kitaplar okuyabilirler. Eğer bebeğin durumu ebeveynin yanında kalmasına müsaade etmiyorsa ebeveynler bir hikâye okuyup, ninni söyleyip sesini kaydedebilir ve bebeğine dinletmesi için sağlık personeline bu ses kaydını verebilir. Bunun yanı sıra sağlık personeli de ebeveynin yaptığı çalışmaları (konuşma, kitap okuma, şarkı-ninni söyleme vb.) bebekle yapabilirler.

Yeni yürümeye başlayan çocuklar, hastaneye gitmeden birkaç gün önce bilgilendirilmelidir. Bu bilgilendirme basit terim ve ifadelerle olmalı ve ebeveynler çocuğa karşı dürüst olmalıdır. Çocuğun soruları varsa cevaplandırılmalı, ebeveyn cevabını bilmediği sorularda bilmediğini söyleyip cevabını öğreneceğini belirtmelidir. Bu dönemdeki çocuğu hastaneye hazırlamak için hastaneye gitme, hastanede kalma, hastane yaşantısı ile ilgili kitaplar okunabilir, bu kitaplar hakkında çocukla konuşulabilir. Çocuğun hastane oyunları oynamasına (bir oyuncak ayıyı sarmak, aile üyelerinin kalp atışlarını dinlemek vb.) fırsat verilmelidir. Bu uygulamalara hastaneye gidildikten sonra da sağlık personeli ve ebeveynler tarafından devam edilebilir.

Okul öncesi dönem çocuklarının hastanede kalmak ve ameliyat olmak gibi prosedürleri anlaması güç olabilmektedir. Çocuğa bunların bir ceza olmadığı ve sağlığı ile ilgili bir şeyleri düzeltmek ile ilgili olduğu söylenebilir. Bu dönemde; 3-4 yaşlarındaki çocukların hastaneye gitmeden bir iki gün önceden, 5-6 yaşlarındaki çocukların hastaneye gitmeden üç dört gün önceden bilgilendirilmeleri gerekir. Ayrıca bu dönem çocuklarının sözel becerileri daha da geliştiği için daha fazla soru sormaları olasıdır. Soruların dürüstçe ve çocuğun anlayabileceği düzeyde cevaplanması gerekmektedir. Bu dönemdeki çocukları hastane yaşantısına hazırlanırken çocuklara “hastanede kalma” ve “ameliyata hazırlık” ile ilgili kitaplar okunabilir (Şekil 2). Çocuk, kitaptaki resimler hakkında konuşmaya ve soru sormaya teşvik edilebilir. Yine bu dönemde tıbbi oyuncaklar, bandajlar, pelüş oyuncaklar ve oyuncak bebeklerle çocuğun hastane oyunları oynamasına fırsat vermek gerekmektedir.

1. Şekil 2. Hastaneye hazırlayıcı eğitim kapsamında kullanılacak kitaplar

2. Kaynaklar:(<https://www.idefix.com/Kitap/Erken-Cocukluk-Kitapligi-Hastanede/Bilim/Tubitak-Kitaplari/urunno=0000000284855> <https://www.dr.com.tr/Kitap/Ilk-Okuma-Kitabim-Elif-Hastanede/Cocuk-Ve-Genclik/Okul-Oncesi-6-Ay-5-Yas/Masal-Hikaye-Kitaplari/urunno=0001748408001>)

Okul dönemindeki çocukları hastane yaşantısına hazırlarken hastaneye yatmadan bir iki hafta önce çocukla konuşulmalıdır. Her çocuğun kendini hastaneye hazırlaması için farklı sürelerle gereksinimi olabilir. Bu dönemdeki çocuklar da yanlış davranışlarından dolayı cezalandırılacaklarından, vücut parçalarının zarar görebileceğinden ve vücutlarında değişiklik olabileceğinden korkabilirler. Bu konuda çocuğa bilgi vermek gerekir. Örneğin, bilgi verecek kişi çocuğa “Hekim, senin kalbindeki küçük deliği onaracak, vücudunun başka hiçbir bölümüne müdahale etmeyecek, değiştirmeyecek...” şeklinde açıklamalar yapabilir. Bu dönemde, hem hastaneye hazırlarken hem de hastanedeyken çocuğa kitap okunabileceği gibi çocuğun kendisinin de kitap okuması teşvik edilebilir. Kitapların içeriği hastane yaşantısı, ameliyat olma ve hastanede kalma ile ilgili olabilir.

Ergenlik dönemindeki çocukları hastane yaşantısına hazırlarken bilgilendirmeyi en baştan itibaren yapmak; hastaneye yatış, ameliyat vb. prosedürlerin gerektiğini ilk andan itibaren anlatmak ve ergeni sürece dâhil etmek gerekmektedir. Bu dönemde ergen, hastane ve ameliyat ile ilgili endişeleri hakkında soru sormaya teşvik edilmelidir. Ayrıca ergenin endişeleriyle ilgili konularda ergenle birlikte kitap taraması yapılabilir.

Tüm bunların yanı sıra çocukların hastane yaşantısı için hazırlanabilecek çanta veya bavulu çocukla birlikte hazırlamak ve çantada/bavulda aşağıdaki malzemelerin olmasına dikkat etmek gerekmektedir:

1. En sevdiği oyun, oyuncak, battaniye vb.
2. En sevdiği kitap, yapboz, boyama kitabı
3. Rahat kıyafetler, pijamalar, yastık kılıfı vb.
4. Aile üyelerinin fotoğrafları
5. Teknolojik aletler (arkadaşlarıyla mesajlaşması, ailesiyle iletişim kurması, oyun oynaması için vb.)

Çocuklar hastaneye sadece ameliyat için gitmemekte rutin bir muayene, basit bir tıbbi müdahale vb. durumlar için de gidebilmektedir. Bu nedenle, hekim ve hastaneye gitme konusunda çocuklarla birlikte kitap okumak çocuğun kendisini daha rahat hissetmesine yardımcı olabilir. Çocuklara yönelik hazırlanmış hastalık ve sağlık ile ilgili deneyimler hakkında resimli kitaplar ve hikâye kitapları bulunmaktadır. Bu kitaplar hem evde hem hastanede kullanılabilir.

1.3. Yatakbaşı Destek Çalışmaları

Yatakbaşı destek çalışmaları hastanede, yatan hasta servisindeki bebek, çocuk ve ergenlere sunulan müdahale ve yaklaşımlardan biridir. Bu çalışmalar, çocuğun hastane sınıfına ve oyun odasına gidemediği durumlarda çocuğun odasında yatakbaşında yürütülmektedir. Yatakbaşı destek çalışmalarında amaç, çocuğun kaygı ve korkusunun azaltılarak hastaneye uyumunu, hastanede hastalıktan kaynaklanan stres seviyesinin en aza indirilmesini sağlamak ve gelişimini desteklemektir.

Yatakbaşı destek çalışmaları kapsamında çocuklarla yapılacak uygulamalar; kitap okuma, el kuklaları, kartlar (şekiller, hayvanlar, kelimeler, taşınlar, meyveler vb.) kullanma, film izleme, müzik eşliğinde şarkı söyleme, resim yapma (Yılmaz ve Yıldız Akkuş, 2018, s.150), kutu oyunları, bulmaca oyunları oynamadır. Yatak başında çocuğa kitap okunabileceği gibi çocuğun durumuna göre çocukla birlikte de kitap okunabilir veya okuması için çocuğa bir kitap bırakılıp daha sonra kitap hakkında çocukla konuşulabilir.

1.4. Hastane Sınıfı

Hastane sınıfı, hastanede yatarak tedavi gören okul çağındaki çocukların okul yaşantılarının kesintiye uğramaması, hastane ortamında eğitimlerine

devam etmesinin sağlanması amacıyla kurulmuştur (Baykoç, 2018, s.124). Zorunlu eğitim yaşında olup yatarak tedavi gören çocukların eğitim süreci hastane sınıflarında devam etmektedir. Hastane sınıflarında eğitim, çocuğun tedavisini sürdüren sorumlu hekimin veya hekimlerin yazılı görüşü ve velisinin yazılı talebi ile başlamakta ve sona erdirilmektedir.

Türkiye’de 1993 yılında hastane okulları kurulmuş ve 2012 yılında hastane sınıflarına dönüştürülmüştür. Türkiye’de Adana, Ankara, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bursa, Denizli, Diyarbakır, Edirne, Elazığ, Erzincan, Erzurum, Eskişehir, Gaziantep, Isparta, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Kayseri, Kocaeli, Konya, Malatya, Samsun ve Trabzon illerinde olmak üzere toplam 52 hastane sınıfı bulunmaktadır. 2012-2013 eğitim öğretim yılında 1.852 öğrenci hastane sınıflarında eğitim almıştır.

Hastane sınıflarında eğitim, hastanede oluşturulan bir sınıfta yatarak tedavi gören çocukların katılımı ve Milli Eğitim Bakanlığına bağlı öğretmenle/ öğretmenlerle sürdürülmektedir. Hastane sınıflarında, okullardaki gibi kitaplar, ders kitapları, atlaslar vb. materyaller kullanılmaktadır. Bunun yanı sıra okullarda yürütülen ve okullarda yürütülenden farklı birçok çalışma da yapılmaktadır.

1.5. Oyun Odaları

Oyun çocuğun işidir. Çocuk ise her ortamda oyun oynayabilmektedir. Hastanede yatarak tedavi gören çocuklar –çocuğun yatağından kalkması mümkünse ve sağlığı imkân veriyorsa- oyun odasından destek alabilmektedir. Oyun odalarında çocuklar hastanede yaşadıkları duygu ve düşüncelerini dışa vurup, hastanede uzun süre kalmanın vermiş olduğu stresten uzaklaşıp yeni arkadaşlar edinebilirler (Aral ve Doğan-Keskin, 2016, s.151).

Türkiye’deki hastanelerin %64, 3’ünde oyun odası bulunmaktadır (Bingöler vd., 2005, s.126). Oyun odaları, çocukların yatarak tedavi gördüğü servislerde bulunan çocuklar için özel olarak tasarlanmış odalardır. Bu odalar çocukların gereksinimlerine ve ilgilerine göre hazırlanarak çocukların iyileşmelerine katkı sağlamaktadır (Burger et al., 2013). Oyun odalarında çocuklara yönelik çok çeşitli materyaller, rahatlatıcı oyun malzemeleri yer almakta ve farklı etkinlikler düzenlenmektedir. Oyun odalarında çocukların gereksinimlerine ve gelişimlerine uygun oyunlar, sanatsal etkinlikler, müzik etkinlikleri, animasyon etkinlikleri, masal anlatma ve hikâye okuma saatleri düzenlenmektedir. Ayrıca oyun odalarında kitap köşesi de bulunmaktadır. Kitap köşesinde farklı yaş gruplarına hitap eden farklı dokulardaki kitaplar, atlaslar, sözlükler, çocuk dergi-

leri, romanlar, hikâye kitapları, popüler dergiler ve gazeteler yer alabilmektedir (Baykoç, 2006, s.156).

SONUÇ

Çocuk hastanelerinde bibliyoterapi amacıyla, hastaneye hazırlayıcı eğitimde, yatakbaşı destek çalışmalarında, hastane sınıfında ve oyun odasında kitaplar kullanılabilir. Tüm bunların dışında çocuk hastanelerindeki servislere kütüphaneler kurulabilir. Milli Eğitim Bakanlığı ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının incelemiş olduğu kitaplar, “incelenmiştir” etiketiyle çocuk servislerinde oluşturulacak kütüphanelere yerleştirilebilir. Kütüphanelerde kitapların yaş gruplarına göre ayrılmasının sağlanması için “incelenmiştir” etiketinin yanına “... yaş grubu için uygundur” ifadesi de eklenebilir. Okuma yazma bilmeyen çocuklar için kulaklık ve taşınabilir cihazlar veya televizyon vb. aletler kullanılarak sesli kitaplar servis ve odalarda kullanılabilir. Tüm bunlara rağmen çocukların hastane yaşantısı, hastanede kalması, ameliyat olması ile ilgili yazılmış kitaplar yeterli sayıda değildir. Bu konuyla ilgili kitapların sayısının artırılması gerekmektedir. Bu alandaki kitapların sayısının artması “hasta çocuk edebiyatı” diye çocuk edebiyatında özel bir çalışma alanının oluşmasını sağlayabilir. Hasta çocuk edebiyatı alanındaki kitaplar aracılığıyla çocuklarla etkileşimli okumayı sağlama hedeflenmelidir. Bu kitapların sonuna ana düşünceyi vurgulayan soruların eklenerek kitabın doğru anlaşılması sağlanmalıdır. Ayrıca hastane sınıflarında kullanılacak ders kitaplarında hasta çocuk psikolojisine uygun metinlerin seçilmesine özen gösterilmelidir.

Hastanede kullanılan bu kitaplar ile ilgili dikkat edilmesi gereken konulardan bir diğeri kitapların hijyen koşullarına uygun şekilde dezenfekte edilmesidir. Hastanede çocukların kullandığı her malzeme gibi (oyuncaklar, boya kalemleri, kartlar vb.) kitapların da hijyen koşullarını sağlıyor olması gerekmektedir. Ülkemizdeki bazı hastanelerde bu dezenfeksiyon işlemi çeşitli makineler aracılığıyla yapılmaktadır.

Çocuk hastanelerinde kitapların kullanıldığı alanlarda yapılan bu çalışmalar çocuklara yöneliktir ancak hastanelerde bulunan kütüphaneler sayesinde sağlık personeli ve çocukların aileleri, refakatçiler de kitaplardan faydalanabilmektedir. Hastane ortamı, özellikle de çocuk hastanesi ortamı, aileler için oldukça zorlayıcı ortamlar olabilmektedir. Hastanede çocuklarının hastalık sürecinden ve hastalığın stresinden dolayı bunalmış olan aileler bu süreçle başa çıkabilmek için klinik olmayan bir ortama ihtiyaç duyabilirler. Bu ortam kütüphaneler ola-

bilmektedir. Örneğin, Robert Wood Johnson Üniversitesi Çocuk Hastanesi'nde bulunan aile kaynak merkezi, hastaların ve ebeveynlerin eğlence amaçlı okuma materyallerine erişmeleri için rahat ve dinlendirici bir alan sunmaktadır (Forsberg, 2010, p.82). Bu sebeple de hastanelerde “hastane kütüphaneleri” kurulabilir. Ayrıca hastane kütüphanesi terimi çalışanlar dışında, hastalar tarafından kullanılan okuma materyallerini de kapsamalıdır. Bunun dışında gebe sınıfları ve kadın doğum kliniklerinde gebe kütüphaneleri (anne ve çocuk sağlığı, çocukla iletişim ve etkileşim vb. konularla ilgili okuma materyallerini içeren) kurulabilir.

“Herkes için kitap” kavramı, hastanede yatan hastalar da dâhil olmak üzere, her yaşta bireyin kitaba ulaşabilmesi anlamına gelmektedir. Bu kavramın hayata geçirilmesi ülkelerin gelişmişliklerinin bir göstergesidir (Köksal, 1979b, s.131). Her bireyin kitaplara erişiminin kolayca sağlanması, bireylerin okuma alışkanlıklarında değişikliğe yol açıp zamanlarını daha verimli kullanmasını sağlayabilir. M.S.2.yy'da Bergama'da bulunan “hasta kütüphanesi”nin varlığı (Köksal, 1979b, s.131), ülkemize örnek olup her hastanede hastalara kütüphane hizmeti sunulmasını sağlayabilirse hem sağlık alanında önemli bir adım atılmış olacak hem de ülkemizin gelişmişliğine katkıda bulunabilecektir.

KAYNAKÇA

Akgün, E., ve Benli, G. K. (2019). Okul öncesi dönem çocuklarla bibliyoterapi: Bir uygulama örneği. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 11(1), 100-111.

Altay, G. (1969). Bibliyoterapi ve kütüphaneciler. *Türk Kütüphaneciliği*, 18(4), 241-243.

Aral, N. ve Doğan-Keskin, A. (2016). *Hastanede Oyun ve Oyun Odaları*. A. Bütün Ayhan (Ed.) Hasta Çocukların Gelişimi ve Eğitimi içinde (ss.138-159). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Baykoç, N. (2006). *Hastanede Çocuk ve Genç*. 1. Baskı. Ankara: Gazi Kitabevi.

Baykoç, N. (2018). *Uzun Süreli (Süreğen) Hastalığı Olan ve Hastanede Yatan Çocuklar İçin Hastane Okulları*. (Ed. P. Bayhan, İ. Artan) Sağlık Kuruluşlarında Çocuk içinde (ss. 119-136). Ankara: Hedef CS Yayıncılık.

Bingöler Pekcici, E.B., Ünal, Ö., Doğan, D., ve Ertem, İ., (2005). Çocuk hastanelerinde aile merkezli sağlık hizmeti uygulamaları. 41. Türk Pediatri Kongresi, Turkey.

Burger, Y., Kenke, M., Aucamp, N., & Le Roux, M. (2013). Design aspects of a hospital playroom to aid the well-being of hospitalised oncology children-a case study. *Interim: Interdisciplinary Journal*, 12(4), 1-18.

Camp, R.D. (2015). Perceptions of bibliotherapy: A survey of undergraduate students. Graduate Theses and Dissertations, *Iowa State University*, USA. 14645.

Demir, G. (2000). Hastanelerdeki hastalara ve uzun süreli bakım tesislerindeki yaşlılar ile engellilere hizmet sunan kütüphaneler için kılavuz. *Türk Kütüphaneciliği*, 30(2), 282-318.

Dünya Sağlık Örgütü. Sağlık tanımı. 20 Haziran 2021 tarihinde https://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0003/152184/RD_Dastein_speech_wellbeing_07Oct.pdf erişildi.

Forsberg, N. N. (2010). Family friendly space for research, reflection, and respite: A family resource center and library in a pediatric hospital setting. *Journal of Hospital Librarianship*, 10(1), 82-87.

Holst, R., Funk, C. J., Adams, H. S., Bandy, M., Boss, C. M., Hill, B., Joseph, R. & Lett, R. K. (2009). Vital pathways for hospital librarians: Present and future roles. *Journal of the Medical Library Association: JMLA*, 97(4), 285-292.

Karagül, S. (2018). Çocuk edebiyatı ve bibliyoterapi. *Çocuk ve Medeniyet*, 3(6), 43-55.

Köksal, N. (1979a). Hastalara kütüphane hizmetinin verilmesi. *Türk Kütüphaneciliği*, 44-58.

Köksal, N. (1979b). Hastalara kütüphane hizmetinin verilmesi II- Yurt dışında. *Türk Kütüphaneciliği*, 28(3), 131-141.

McGlashan, H. L., Dineen, R. A., Szeszak, S., Whitehouse, W. P., Chow, G., Love, A., Langmack G., & Wharrad, H. (2018). Evaluation of an internet-based animated preparatory video for children undergoing non-sedated MRI. *The British Journal of Radiology*, 91(1087), 20170719. <https://doi.org/10.1259/bjr.20170719>

Öner, U. (2007). Bibliyoterapi. *Journal of Arts and Sciences*, 7, 133-150.

Özerdim, N.S. (1962). *Bilgi Kaynakları ve Arşivcilik*. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Basın ve Yayın Yüksekokulu.

Suvilehto, P., Kerry-Moran, K. J., & Aerila, J. A. (2019). Supporting children's social and emotional growth through developmental bibliotherapy. In *Story in Children's Lives: Contributions of the Narrative Mode to Early Childhood Development, Literacy, and Learning* (pp. 299-314). Springer, Cham.

Şirin, M. R. (2016). *Çocuk, Çocukluk ve Çocuk Edebiyatı*. İstanbul: Kapı Yayınları.

Türkiye İstatistik Kurumu (2021). Kütüphane İstatistikleri, 2020. 24 Haziran 2021 <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Library-Statistics-2020-37201> erişildi.

URL 1. A Parent's Guide to Helping Children: Using Bibliotherapy At Home. 15 Mayıs 2021 tarihinde <https://nrcgt.uconn.edu/newsletters/winter972/#> erişildi.

URL 2. Boston Children's Hospital. 22 Mayıs 2021 tarihinde <https://www.childrenshospital.org/patient-resources/your-visit/preparing-your-child-for-their-stay> erişildi.

URL 3. Sydney Children's Hospital. 22 Mayıs 2021 tarihinde <https://www.schn.health.nsw.gov.au/hospitals/chw/inpatients/preparing-your-child> erişildi.

URL 4. St. Louis Children's Hospital. 21 Mayıs 2021 tarihinde <https://www.stlouischildrens.org/visit-us/preparing-for-your-visit/inpatient-visit/preparing-your-child-for-a-hospital-stay> erişildi.

URL 5. UCLA Children's Hospital. 22 Mayıs 2021 tarihinde <https://www.uclahealth.org/mattel/preparing-for-your-childs-hospital-stay> erişildi.

URL 6. The Royal Children's Hospital Melbourne. 22 Mayıs 2021 tarihinde https://www.rch.org.au/kidsinfo/fact_sheets/Preparing_your_child_for_hospital/ erişildi.

Yılmazer, Y. ve Yıldız Akkuş, S. (2018). *Türkiye'de Sağlık Kuruluşlarında Çocuk Gelişimci*. (Ed. P. Bayhan, İ. Artan) Sağlık Kuruluşlarında Çocuk içinde (ss. 137-159). Ankara: Hedef CS Yayıncılık.

Arda ARIKAN

FELİCİA HEMANS VE JAMES CLARENCE MANGAN'IN ŞİİRLERİNDE ABBASI DÖNEMİ VE BERMEKİLER

Fatih ÇELİK

ALTAY TÜRKÇESİ AĞIZLARI

Şarika BERBER

I. DÜNYA SAVAŞI'NDA ERMENİ İSYANLARI VE İSYANLARIN SİVAS ÖRNEĞİNDE ANADOLU COĞRAFYASINA ETKİSİ

Levent Efe ARLI

İHSAN OKTAY ANAR'IN ROMANLARINA SANAT TARİHİ AÇISINDAN BİR BAKIŞ

Eda TEKİN - Genç Osman İLHAN

ÇİZGİ ROMANLARIN YABANCI DİL ÖĞRETİMİNDE KULLANIMI ÜZERİNE BİR İNCELEME

Zabihullah DASHTİ

ZAHİR ŞAH DÖNEMİ AFGANİSTAN-TÜRKİYE İLİŞKİLERİ(1933-1973)

Bertuğ SAKIN - Çisem GÖÇMEN ÇETİNER - Reyyan AÇAOĞLU-ÖZDEMİR

YAPAY ZEKÂDA DİL, BİLİNÇ VE SUÇ OLGUSU

Mustafa YILMAZ

KOVID-19 PANDEMİSİNİN TÜRKİYE'DEKİ KENTSEL YOKSULLUĞA ETKİLERİ

Hüseyin KAZAN - Aslı YÜKSELEN

GAZETELERİN BİRİNCİ SAYFALARININ TASARIM İLKELERİ BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

Nimet SÖNMEZ OKULMUŞ

PERS YÖNETİM MEKANİZMASI VE MÖ. VI- IV. YÜZYILLARI ARASI DOĞU ANADOLU BÖLGESİ

Burak YILDIRIM

ÇAĞDAŞ SERAMİK SANATINDA ANTROPOMORFİK YAKLAŞIMLAR

M. Akif KORKMAZ

KADIN TOPLAYICILIK KÜLTÜRÜ VE BULANCAK PAZARINDA KÖYLÜ KADINLARIN DOĞAL ÜRÜNLERİ

Ayten DOĞAN KESKİN

ÇOCUK HASTANELERİNDE KİTAPLARIN KULLANIMI

Abdussamed GEÇER

RESUL KÖSE, 1939 ERZİNCAN DEPREMİ: KAYIPLAR, ÇEVRE VİLAYETLERE ETKİLERİ, YURT İÇİ VE YURT DIŞINDAN YAPILAN YARDIMLAR, LİBRA YAYINCILIK, İSTANBUL, 2021, s. 310

ANASAY

anasaydergisi@hotmail.com

